
La importància de la participació social en la gestió dels espais fluvials: el Foix com a exemple

Núria Morral

Associació Hàbitats-Projecte Rius

Regina Helena Rodrigues

Resum

L'objectiu principal del Projecte Rius és estimular la participació activa de la societat en la conservació i millora dels nostres rius. Aquest projecte fomenta l'apropament de la gent al riu de manera pràctica i educativa, i permet conèixer com són i com funcionen els nostres rius, els organismes que hi podem trobar, la seva importància ambiental i social, així com els problemes que pateixen i què podem fer per millorar-los. En aquest article també es recull la tasca realitzada per una voluntària des del 2001 fins al 2005 en tres trams del riu Foix al municipi de Santa Margarida i els Monjos.

Paraules clau

Projecte Rius, participació activa, riu Foix

Resumen

La importancia de la participación social en la gestión de los espacios fluviales: el Foix como ejemplo

El objetivo principal del Proyecto Ríos es estimular la participación activa de la sociedad en la conservación y mejora de nuestros ríos. Este proyecto promueve el acercamiento de la gente al río de forma práctica y educativa, y a la vez permite conocer cómo son y cómo funcionan nuestros ríos, qué organismos viven en ellos, su importancia ambiental y social, así como los problemas que sufren y qué podemos hacer para mejorarlos. En este artículo también se recoge el trabajo realizado por una voluntaria del Proyecto Ríos desde el año 2001 hasta el año 2005 en tres tramos del río Foix en el municipio de Santa Margarida i els Monjos.

Palabras clave

Proyecto Ríos, participación activa, río Foix

Abstract

The importance of social participation in the management of rivers: the Foix as an example

The main goal of the Rivers Project is to encourage the active participation of society in the conservation and improvement of our rivers. The project sets out to bring the people in closer contact with the river in a practical and educational manner, and to show them what rivers are like and how they function, the organisms they can find there, their environmental and social importance and their problems and what we can do to solve them. This article also deals with the work done by volunteers between 2001 and 2004 along two stretches of the Foix River in the town of Santa Margarida i els Monjos.

Keywords

Rivers Project, active participation, Foix river

El Projecte Rius

El Projecte Rius és una iniciativa de l'Associació Hàbitats que té com a objectiu principal estimular *la participació activa de la societat* en la conservació i millora dels nostres rius. *Fomenta l'apropament* de la gent al riu de manera pràctica i educativa, i permet conèixer com són i com funcionen els nostres rius, els organismes que hi podem trobar, la seva importància ambiental i social, així com els problemes que pateixen i què podem fer per millorar-los. La nostra línia d'actuació ve marcada pel convenciment que per poder *protegir alguna cosa, primer cal conèixer-la i estimar-la*. En aquest sentit, el Projecte Rius basa la seva activitat sobre tres grans eixos fonamentals, sense els quals la nostra iniciativa no tindria sentit. Aquests són *l'educació ambiental, el voluntariat i la participació ciutadana*, afavorint un treball en xarxa. Per poder gaudir del nostre patrimoni natural, és imprescindible tenir-ne un bon coneixement. Des de l'educació ambiental es dona accés a les eines necessàries per realitzar aquesta interpretació que ens ajudarà a descobrir cada un dels valors que ens ofereixen els espais naturals. I amb el foment del *teixit associatiu* i el *treball en xarxa* intentem fomentar aquesta major implicació de les associacions i de les persones que participen en el projecte per així compartir i emprendre noves tasques de millora dels nostres rius.

Els ciutadans són cada dia més conscients de la necessitat de col·laborar en la protecció i millora del nostre entorn natural. Des del Projecte Rius pensem que és important establir un vincle entre la societat i el medi ambient, aquest vincle es crea a partir d'una certa dinàmica social impulsada per una sèrie de persones que, de manera desinteressada i totalment voluntària, tenen ganes de compartir les seves experiències, participar en noves iniciatives i treballar, en definitiva, per uns objectius comuns.

Objectius del projecte

Apropar la població a l'entorn natural; estimular i potenciar el treball del voluntariat ambiental relacionat amb la conservació del patrimoni natural; potenciar la participació ciutadana en millores ambientals i estimular la població a través de processos participatius, tal i com té en compte la Directiva marc de l'aigua; establir una xarxa de ciutadans interessats en la protecció dels rius i que permeti conèixer el seu estat de salut; treballar per millorar la qualitat dels ecosistemes fluvials, i oferir un projecte que utilitzi el mètode científic.

Presentació de Regina Helena Rodrigues, voluntària del Projecte Rius

«Soy brasileña, bióloga, vivo en la Ràpita desde hace 6 años. Como muchos que vienen del Tercer Mundo, yo creía que aquí todo sería perfecto, que la contaminación, por ejemplo, era cosa de países pobres, con gobiernos corruptos y escaso acceso a educación e información. Pero la realidad es otra. A pesar de contar con toda la comodidad del Primer Mundo, me ha tocado vivir cerca de un río donde no me atrevo a poner las manos sin llevar guantes, cercada de industrias que provocan humos y olores sospechosos, bosques y campos de cultivo donde se ve más residuos que animales, y muchas personas que no se preocupan de esas cosas. Yo sí me preocupo y decidí poner mi granito de arena.

En el año 2001 entré en contacto con el Projecte Rius. Cogí un mapa del río Foix y dividí el tramo que pasa por el municipio de Santa Margarida i els Monjos en tramos de 500 metros para facilitar y organizar el trabajo a quien quisiera también participar. Empecé a coger muestras en 3 tramos.

Cada primavera y cada otoño voy con mis botas, guantes, bandejas, termómetro, tiritas para saber si hay nitratos y nitritos y el pH, capturo invertebrados y los identifico, mido el caudal del río, observo la vegetación de ribera, y envío todos los datos al Projecte Rius.

Todas la veces que he ido a coger muestras, había plásticos, latas, papel, escombros, el agua estaba turbia y tenía un olor raro. El bosque de ribera presentaba importantes alteraciones, principalmente en los tramos donde hay huertos y otras actividades agrícolas. En cuanto a los vertebrados, en algunos tramos, algunas veces, vi pollas de agua y patos, una vez vi un pez vivo, otras veces vi peces muertos. Y en cuanto a los invertebrados, encontré solamente aquellos extremadamente resistentes a la contaminación.

El estado de salud del río en los tramos estudiados, desde 2001 hasta 2004, según los criterios del Projecte Rius, es «enfermo». El Foix, que es el único río que alimenta el pantano de Foix, considerado el pantano más contaminado de Europa (según estudios presentados hoy en estas jornadas), estaba y continua estando enfermo.

A pesar de la gran importancia de este enfermo, no ha habido cambios en su estado de salud. Pero el echo de estar aquí, con personas que también se preocupan y que están poniendo su granito de arena para curar nuestro río, me anima a continuar dando mi contribución. Espero que otras personas más se animen a participar y que los estudios aquí presentados abran los ojos de los que toman decisiones y lleven a actuaciones eficaces.»